

DR. HÁLA JÓZSEF

Sportbál Alagon

A néprajz „ágense” a „magyar Newmarketben”

A magyar néprajz hőskorában, a XIX-XX. század fordulóján, volt e tudománynak egy különös alakja. A hosszú, bozontos hajú, csapzott szakállú, elhanyagolt ruházatú, a társadalmi konvenciókra fütyülő, különc és szórakozott, viszont sokoldalúan képzett, nagy műveltségű, több nyelvet beszélő, a magyarországi és a külföldi előadótermekben mindig szívesen látott kiváló tanárt és kutatót Herrmann Antalnak¹ hívták.

Herrmann Antal (1851–1926)

Fő foglalkozását tekintve 1883-tól 1920-ig a budapesti Magyar Királyi Állami Polgári Iskolai Tanítóképző Intézet (budai Pedagógium) német nyelv- és irodalomtanára volt, emellett egész életében a néprajztudományt művelte és szorgálta. Folkloristaként, az egész országban végzett gyűjtéseket, különösen Erdély népeit tanulmányozta (nagyban hozzájárult például ahhoz, hogy akkor a hazai cigánykutatás nemzetközi hírű és rangú volt). Néprajzi érdemeit hosszú lenne felsorolni, ezért csupán néhány tényről emléztünk meg a legfontosabbak közül. Megalapította, és újtárára indította az első magyarországi néprajzi folyóiratot², 1889-ben szinte egy személyben megteremtője a Magyarországi (később Magyar) Néprajzi Társaságnak, amelynek titkári³, alelnöki⁴ teendőit is ellátta valamint szerkesztette folyóiratát, az *Ethnographiát*⁵. Mint magántanár Magyarországon először ő kapott néprajzi katedrát⁶, valamint több múzeum létrehozásánál, illetve fejlesztésénél is ott bábáskodott. Számos alapvető néprajzi tanulmányt és több száz (talán több ezer) újságcikket írt (ezek számát nem tudjuk pontosan, mert művei bibliográfiájának

összeállítására ez idáig még senki sem vállalkozott). Évtizedeken át keresztül-kasul utazta az országot, gyűjtött, előadásokat tartott, agitált, pártfogókat és munkatársakat toborzott a néprajznak, és közben a legkülönfélébb témakörökben (de elsősorban választott tudományával kapcsolatosan és érdekekben) teleírta a fővárosi és vidéki lapokat. Önmagát a néprajz „ágensének” (ügynökének) nevezte, az utódok pedig a néprajztudomány „fanatikus hívének”⁷, illetve „vándorapostolának”⁸ titulálták őt.

Herrmann Antal az 1910-es évek első felében családjával együtt Vácon élt. Megvásárolta a város legrégebbi nyomdáját, amelyet 1910 és 1916 között Első Váci Sajtó néven működtetett. Több könyv és folyóirat született itt. 1912-ben innen indult útjára a rövid életű (egy évet) élt *Vác és Vidéke* című „társadalmi, közigazgatási és közművelődési szemle” is, amelynek Herrmann szerkesztőségi tagja és szerzője volt. A lap szerkesztősége néhány lapszám megjelenése után az alagi község házára költözött, szerkesztője Alag község főjegyzője, Hajnal Jenő lett. A lapban Herrmann sok cikket publikált, kettőt (H. A. szignóval) városunkról is (Sportbál Alagon⁹; A dunakeszi dalárda ünnepe¹⁰), bizonyosságul annak, hogy váci éveiben Alag és Dunakeszi intelligenciájával is kapcsolatot tartott.

A Sportbál Alagon címet viselő Herrmann-írás egy kis mozaikkocka a fiatal település alakuló társadalmának életéből. Jó lenne többet tudni arról az „alagi szépítőegyletről”, amelynek javára a „lovaregyleti vendéglőben” (Pavilonban) 1912. február 24-én a táncmulatságot rendezték.

A Herrmann Antal Váccal és környékével kapcsolatos írásaira kíváncsi olvasóknak az e sorok írója által összeállított könyv¹¹ ajánlható, valamint a fő műveinek és a róla szóló könyveknek és cikkeknek az adatait is tartalmazó szócikk, amely a *Magyar múzeumi arcképcsarnokban*¹² olvasható.

Egy későbbi Pavilon-bál (1911)

1 Herrmann Antal (Brassó, 1851-Szeged, 1926)

2 *Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn*, 1887.

3 1889-1892, 1896-1906

4 1893-1896

5 1891-1892

6 Kolozsvári Tudományegyetem, 1898.

7 Solymossy Sándor

8 Gragger Róbert

9 *Vác és Vidéke*, 1912. 9. sz. 77-78.

10 *Vác és Vidéke*, 1912. 23. sz. 193-194.

11 *A magyar néprajz „vándorapostola” városunkban. Herrmann Antal váci évei és kapcsolatai*. Váci Füzetek 5., Vác, 2002.

12 Bodó Sándor, Viga Gyula (főszerk.): *Magyar múzeumi arcképcsarnok*. Bp., 2002. 372-374.

„Sportbál Alagon

Alag, amely csak az imént lett önálló község, szép várossá kezd fejlődni. Megvan hozzá minden feltétele. A főváros közelsége mellett, amely azonban nem sodorja bele a világváros örvénylő forgatagába, bizonyos előkelő elkülönödöttség. Kedvező fekvés kies helyen, a Dunához közel, termelő vidéken. És ott van lendületének ősforrása, a lovaregylet gyönyörű versenypályája, amely százezreket vonz magához emberben és pénzben. És nem utolsósorban kiváló, körültekintő, nagy szervező- és alkotóképességű eljárásága. Mert jórészt ettől függ valamely község fejlődése. Mindezen kedvező feltételeket okosan és erélyesen felhasználja Alag, mindenestre sokkal intenzívebben, mint pl. Vác a maga természetes előnyeit és értékes adottságait.

Alag a hazai sport gyújtópontja. Mindennemű sportnak egyik közös jellemző fő vonása az önmagáért való mozgás. A lóverseny a legfeltűnőbb példája a fiktív cél felé való céltalan törekvésnek. A versenylő lóhalálában száguld, hogy kis idő múlva ismét ott legyen, ahonnan kiindult. Hogy ennek magasabb és távolabb tényezési céljai vannak, erre nem igen gondol a közönség a verseny izgalmi között.

A táncos is lihegve kering, hogy a báltermet ütemre és ve-rejtékezőve megkerülve, ismét meg ismét visszakerüljön a startponthoz, illetőleg hölgyének ülőhelyéhez. Egy báli éjbeli szaladásával többször be tudna futni egy hosszú versenypályát. De hát talán itt is megvannak azok a bizonyos magasabb rejtett célok!

Alag nagyon alkalmasnak látszik arra, hogy ott találkozzék a környékbeli és a fővárosi előkelő társaság az alagi úri telepeseikkel és a versenyter rangos hivatásosaival. Az alagi kedélyes mulatságoknak jó hírneve már megvan alapítva. Ezt a jó híret bizonyára növelte az a táncmulatság, amit az ottani társadalom 6 vezető tényezője rendezett febr. 24-én az alagi szépítőegylet javára. Mert Alag nem szépül csak úgy magától, azt szépíteni is kell. A helynek és lakóinak előkelősége mind nagyobb igényeket támaszt az ifjú község szépítése iránt. Ehhez pedig pénz is kell. Ez tehát elég indokolt bálcím volt, melyet az eredmény is igazolt.

A lovaregyleti vendéglő nagyterme ez alkalomra is kicsinek bizonyult. Nagy és díszes közönség töltötte meg az ízléssel díszített helyiségeket. Ott voltak az alagi notabilitások, az előkelő sportvilág, néhány budapesti és környékbeli. Különösen Vácról jelent meg szépszámú díszes társaság Ivánka főbíróval¹³, mintegy viszonzásul, hogy az alagiak nagy számmal részt vettek a járási közművelődési egylet fényes váci mulatságán.

A cigánybanda mellett, az angolok kívánságára, katonabanda is játszott. Ez mindenestre tetemesen csökkentette a tiszta jóvedelmet, anélkül, hogy lényegesen emelte volna a bál élvezetes voltát vagy színvonalát. A talp alá való cigányzene mellett stílszerűbb a »Sohse halunk meg!« Aki pedig nem táncol, hanem tarokkozik vagy iddögál, annak körülbelül mindegy. Az alagiak talán nem akartak elmaradni a váci sportegylet mögött.

A táncoló urak és hölgyek kellő arányban voltak. Sokan sokat táncoltak. A táncosok alig tudtak lélegzethez jutni, mert a két banda szakadatlanul húzta és fújta felváltva. Ez talán nem követelménye a higiénianak!

A szünórában az étterembe vonult a közönség. A terítés igazán díszes és ízléses volt. A jó ízű és jókora adagoknak ára pedig valóban nagyon mérsékelt vala. A váci bálók étlapja példát vehetne az alagi vendéglőtől. Pedig itt helyzetszerűleg sokat és könnyen költő emberek szoktak megfordulni.

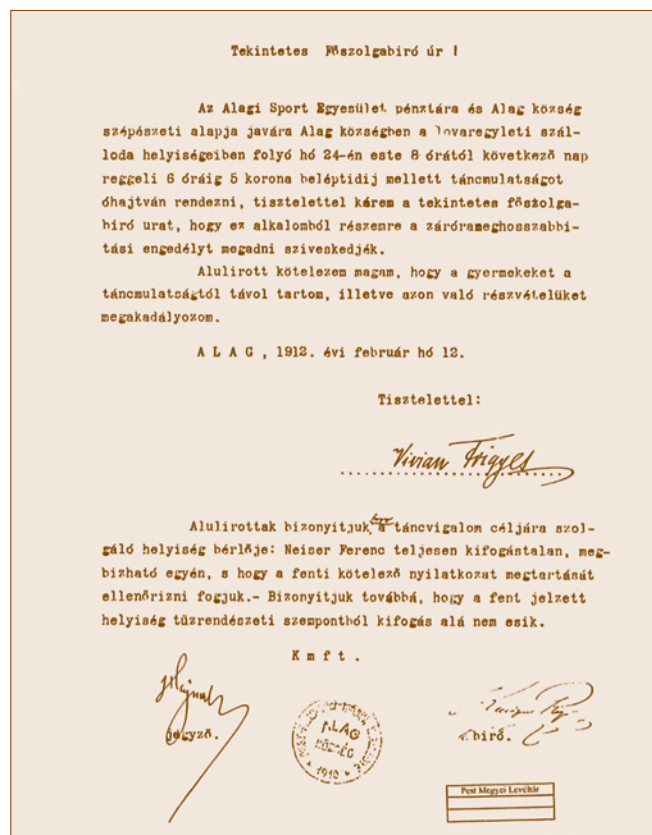
Az alagi bál minden tekintetben jól sikerült. Kár hogy a VJKE¹⁴ báljára való tekintettel nem lehetett az alagi bált az elég hosszú farsang derekára helyezni, mikor még nem merültek ki az emberek a sok kényszerbálban. A bőjti idő némelyeket visszatartott a megjelenéstől.

A megjelent hölgyek közül a következők neveit sikerült feljegyeznünk:

Ivánka Pálné, Bakos Sándorné, Breicha Jánosné, Bohrn Alajosné, Csompora Mátyásné, özv. Duchon Józsefné, Fejuk Károlyné, Fries Jánosné, Hajnal Alajosné, Hajnal Jenőné, dr. Holló Béláné, Jahoda Jánosné, Kalmár Sándorné, Kopácsy Jánosné, Kleiszner Rezsóné, Kovács Ignácné, dr. Ludwig Rezsóné, id. Mravik Pálné, ifj. Mravik Pálné, Molnár Gyuláné, dr. Osváth Albertné, Persenszky Lajosné, Pretzner Imréné, Szalay Józsefné, Szalay Gyuláné, Styllés Jánosné, Schumacher Jenőné, Toegl Róbertné, özv. Tölgyessy Lászlóné, Ulreich Nándorné, Vitályos Imréné, Vaszilievits Emilné, Vivian Frigyesné, dr. Závodszy Leventéné, Duchon Jolánka, Duchon Ilonka, Fries Relly, Fries Hermin, Hajnal Ilonka, Halász Ilonka, Kéry Ilonka, Kleiszner Tinike, Kleiszner Irénke, Kleiszner Jolánka, Kammerer Pannika, Nagy Irénke, Nagy Ildi, Styllés Hedvig, Styllés Lujza, Stromayer Terézia, Toegl Vilma, Toegl Jolánka, Tölgyessy Irmuska, Vaszilievits Sasa.

Felülfizettek: Stromayer Terézia 35 K, gróf Nádasdy Tamás 25 K, Őszi Kornél 20 K, Vivian Károly 19 K, Kozuch Ferenc 15 K, Szigeti Nándor 15 K, Ivánka Pál, Darling Frigyes, Vivian Frigyes, Styllés J., Csompora Mátyás, Fejuk Károly, Kovácsy Kálmán, Kalmár Sándor 10-10 K, gróf Pejacevich Albert, Nemeskéri Kiss Géza, Gerő Ferenc, Fries János, ifjú György Mihály 5-5 K, Fries Ferenc 4 K, Heller Jenő 2 K. "

(1912)

Az 1912-es bál kérvénye a főszolgabíróhoz

13 Ivánka Pál, járási főszolgabíró, Újpest díszpolgára

14 Váci Járási Közművelődési Egylet